

Yeşil Ürün, Yeşil Ekonomi, Yeşil Üretim ve Sürdürülebilirlik Kapsamında Yapılan Araştırmalara Yönelik İçerik Analizi

(Content Analysis for Research on Green Product, Green Economy, Green Production and Sustainability)

*Rukiye SARICI^a

Süheyla ERİKLİ^b

^a Ankara Yıldırım Beyazıt Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Sosyal Politika Anabilim Dalı, Ankara-Türkiye (rsarici@ybu.edu.tr) <https://orcid.org/0000-0002-4254-6293>

^b Ankara Yıldırım Beyazıt Üniversitesi, Şereflikoçhisar Berat Cömertoğlu MYO, Yönetim ve Organizasyon Bölümü, Ankara-Türkiye (serikli@ybu.edu.tr) <https://orcid.org/0000-0002-5817-6419>

MAKALE GEÇMİŞİ

Gönderim Tarihi:

10.05.2022

Kabul Tarihi:

22.06.2022

Anahtar Kelimeler:

Sürdürülebilirlik

Yeşil Ürün

Yeşil Ekonomi

Yeşil Üretim

Keywords:

Sustainability

Green Product

Green Economy

Green Production

Makalenin Türü: Derleme

*Sorumlu Yazar: Rukiye SARICI

E posta: rsarici@ybu.edu.tr

ÖZ

Bu çalışma kapsamında yeşil ürün, yeşil üretim, yeşil ekonomi ve sürdürülebilirlik kavramlarına yönelik yapılan yerli ve yabancı çalışmaların incelenmesi amaçlanmıştır. Yeşil ürün, yeşil üretim, yeşil ekonomi ve sürdürülebilirlik konularına yönelik yapılmış araştırmaları incelemek amacıyla, detaylı bir literatür taraması yapılmıştır. Literatür taraması esnasında, konuyla alakalı nitelikli araştırmalara ulaşabilmek amacıyla yeşil ürün ve sürdürülebilirlik alanlarındaki dergilere öncelik verilmiştir. Dergi kapsamı gerek zaman kısıtı gerekse ulaşılabilirlik açısından Web of Science indeksi ve ilgili indeksin Yeşil, Sürdürülebilir Bilim ve Teknoloji (Green, Sustainable Science, Technology) bölümünde yer alan dergiler ile sınırlı tutulmuştur. Elde edilen verilerin açıklanmasında ihtiyaç duyulan kavram ve ilişkilere ulaşmak için içerik analizi yöntemi kullanılmıştır. Literatür taraması sonucunda farklı kaynaklardan elde edilen 66 adet yabancı ve 54 adet yerli araştırma içerik analizi kapsamında sınıflandırılmıştır. İnceleme sonucunda, yeşil ürün, yeşil üretim, yeşil ekonomi ve sürdürülebilirlik kavramlarına ilişkin yapılmış yerli ve yabancı araştırmaların, “çevre duyarlılığı”, “yeşil ürün”, “yeşil ekonomi”, “yeşil üretim” ve “yeşil tüketim” kavramları üzerinde yoğunlaştığı belirlenmiştir. Bu çalışmanın yeşil ekonomi alanındaki mevcut çalışmaların hangi konulara ağırlık verildiğinin tespit edilmesi ve böylece daha sonra yapılacak çalışmalara kaynaklık etmesi açısından literatüre katkı sağlayacağı düşünülmektedir.

ABSTRACT

It is aimed to examine the domestic and foreign studies on the concepts of green product, green production, green economy and sustainability in the literature. A comprehensive literature review was conducted in order to examine the researches on green product, green production, green economy and sustainability. During the literature review, priority was given to journals in the fields of green products and sustainability in order to reach qualified researches on the subject. For this reason, the scope of the journal is limited to the Web of Science index and the journals included in the Green, Sustainable Science and Technology section of the relevant index in terms of both time constraint and accessibility. In order to reach the concepts and relationships needed to explain the obtained data, the content analysis method, which is a qualitative analysis method, was preferred. As a result of the literature review, 66 foreign and 54 domestic researches obtained from different sources were classified within the scope of content analysis. As a result of the examination, it was determined that domestic and foreign researches on the concepts of green product, green production, green economy and sustainability focused on the concepts of environmental awareness, green product, green economy, green production and green consumption. As a result of the examinations, it is thought that it will contribute by eliminating the deficiency in the literature in terms of determining which areas are emphasized in the studies done so far and guiding the studies to be done from now on.

1. GİRİŞ

Dünya genelinde nüfus artışı; sağlık alanında yaşanan gelişmeler, sanayileşme ve kentleşme gibi birçok faktöre bağlı olarak hızlanmış ve bu durum yeni ihtiyaçlarının ortaya çıkmasında etkili olmuştur. Ülkelerin ekonomide iyi bir konumda olmak için üretimi artırma politikaları beraberinde çevre kirliliğinin giderek artmasına yol açmaktadır. Sanayileşme ve kentleşmenin hızla artması ve bu artışın doğal kaynaklar üzerinde oluşturduğu baskı ve doğanın sınırsız bir atık deposu olarak görülmesi, çevreyle ilgili krizin daha da belirgin hale gelmesine neden olmuştur (Şahin, 2012). Ancak son yıllarda çevrecilik bilincinin giderek artmasına bağlı olarak çevreci ürünlere olan talebin de aynı oranda arttığı görülmektedir. Tüketicilerin talep ettiği ürünler, atıkları azaltan, geri dönüştürülebilir olan, üretim aşamasında yenilenebilir kaynakların tercih edildiği, doğa dostu ürünlerden oluşmaktadır (Karaca, 2013). Bu talepler yeşil ürün kavramının ortaya çıkmasında etkili olmuştur. Yeşil veya diğer bir ifade ile doğa dostu ürünler, doğal kaynakları fazla tüketmeyen, geri dönüştürülebilir nitelikte olan ve korunabilen ürün olarak ifade edilmektedir (Turhan vd. 2015).

Yeşil ürün; içerik, yapı, ambalaj ve konumlandırma olmak üzere dört farklı kriter esas alınarak değerlendirilmektedir (Ayyıldız ve Genç, 2008). Yeşil ürün, çevreyi, kaynakları, enerjiyi koruyarak atığı, zehri ve oluşan tahribatı en az seviyeye indirerek çevreyi koruyan ürün olarak tanımlanmaktadır (Turhan vd. 2015). Doğaya daha az zarar veren ürünlerin tercih edilmeye başlaması ile birlikte birçok sanayi sektörü için yeni bir rekabet ortamı doğmuştur. Üretim sürecinde alınacak tedbirler sayesinde üretim aşaması sonrasında atık konumuna gelen hammaddelerin daha verimli kullanılarak atık üretimini azaltacağı düşünülmektedir. Yeşil üretim, atık miktarının azaltılması, kirliliğin önlenmesi, yinelenabilir ve doğa dostu ürün gibi konular hakkında yapılan araştırmaların sayısında hızlı bir artış olduğu görülmektedir. Üretim sonrasında daha az miktarda atık oluşması düşüncesiyle beraber yeşil üretim kavramının iş yaşamına girdiği görülmektedir (Yücel ve Ekmekçiler, 2008).

Yeşil ekonomi var olan ekonomik, toplumsal ve çevresel problemlere çözüm bulma amacıyla hali hazırdaki ekonomik düzene yönelik getirilen eleştiriler sonucu gündeme gelmiştir. Yeşil ekonomi; sürdürülebilir bir gelecek için doğaya zarar vermeden ekonomik kalkınmayı sağlamayı amaçlamaktadır.

Bu çalışmada yeşil ürün, yeşil üretim, yeşil ekonomi ve sürdürülebilirlik kavramlarına yönelik yapılan yerli ve yabancı çalışmaların incelenmesi amaçlanmıştır. Yapılan literatür araştırması

sonucunda yeşil ekonomi konusunda literatür tarama çalışmasına rastlanılmadığı görülmüş olup bu çalışmanın literatürdeki eksikliği gidereceği ve katkı sağlayacağı düşünülmektedir.

2. KAVRAMSAL ÇERÇEVE

2.1. Kentleşme ve Çevre Sorunları

Kentleşme kavramı ile herhangi bir yerleşim yerinin kırsaldan kente dönüşümü ifade edilmektedir (Özdemir ve Özekicioğlu, 2006). Şehirlerin kurulduğu alanlardaki arazi değişikliklerine bağlı olarak bu bölgeler kentleşmiş olarak değerlendirilmektedir. Arazideki değişikliğin yanı sıra nüfusun hızlı bir şekilde artması ve ekonomik faaliyetlerde sanayileşme doğrultusunda yeni çalışma bölgelerinin faaliyete geçmesi, tarıma yönelik faaliyetlerin azalması ve kent kültürünün oluşması kırsal alandan şehre dönüşün bir göstergesi olarak kabul edilmektedir. Kültür, arazi kullanımı, nüfus ve ekonomik faaliyetler kırsaldan kente geçişte değişikliğe uğramaktadır (Akın, 2017).

Keleş'e (1994) göre Kentleşme, bir geçiş ve değişim süreci olarak tanımlanmaktadır. Hayatın kırsaldan şehre kayması neticesinde yaşanan değişimin sosyal hayatı ve her şeyi etkilediği görülmüştür. Bu açıdan kentleşme sadece fiziki değişim sürecinden ziyade bilhassa toplumsal bir değişim süreci olarak kabul edilmektedir.

Sanayi devrimiyle fabrikaların tarım dışı alanlarda kurulması ve tarım alanlarında yaşanan çözümlenme birlikte toplum yapısında ve bireylerin yaşam biçiminde belirgin değişiklikler oluşmuştur. Oluşan bu değişim kentleşmeyi beraberinde getirmiştir. Dolayısıyla kentleşmenin çevre sorunlarına neden olması sanayileşme sonucu oluşmuştur. Bu sorunların en başında gecekondulaşma, betonlaşma, atık fazlalığı, hava ve su kirliliği gelmektedir (Önder ve Konaklı, 2002). İnsanlığı tehdit eden küresel ısınma ve iklim değişikliği, yine kentleşmeye bağlı olarak oluşan çevre sorunlarının bir sonucudur. Küresel ısınmaya neden olan faktörlerin başında atmosferdeki karbon dioksit, metan gazı ve su buharı oranındaki artış gelmektedir. Sanayide kullanılan fosil yakıtların ve kentleşmeye bağlı olarak motorlu taşıtların kullanımının artması zehirli gazların atmosfere dağılımını arttırmaktadır. Bunun sonucunda atmosfere yayılan gazlar atmosferdeki dengeyi olumsuz yönde etkilemektedir. Kentlerdeki elektrik ihtiyacını karşılamak amacıyla elektrik santrallerinde kullanılan kömür atmosferdeki karbondioksit oranını artırırken, hidroelektrik santrallerde kullanılan su ise atmosferdeki su buharı oranının artmasına neden olmaktadır. Yine kentlerde yoğun olarak kullanılan beton ve asfalt ise sıcaklığın artmasına neden olmaktadır. Kentleşmenin sonucu olarak görülen bu

sorunlar yeryüzündeki ısının artmasında yol açarak küresel iklim değişikliğine sebep olmaktadır (Bozkurt, 2014).

2.2. Sürdürülebilir Kentleşme

Sürdürülebilir kentleşmenin doğru bir biçimde anlaşılması için öncelikle sürdürülebilir gelişme kavramını açıklamak gerekmektedir. Dünya Çevre ve Kalkınma Komisyonu'nun yayınladığı Ortak Geleceğimiz raporunda yer alan sürdürülebilir gelişme, “günümüz ihtiyaçlarını karşılarken gelecek kuşakların ihtiyaçlarını da göz önünde bulundurmak” olarak belirtilmiştir (Karakurt Tosun, 2009). İnsanın doğaya karşı sergilediği düşüncesiz ve sömürü amaçlı tavrı, doğanın dengesini bozmakta ve çevre kirliliğine neden olmaktadır (Ünder, 1996). Zamanın ihtiyaçları tek başına değerlendirildiğinde insan, kullandığı kaynağın hiç bitmeyeceği yanılgısına düşmektedir. İnsanda gelecek kuşakların ihtiyaçlarını karşılama düşüncesi olduğunda kaynakları hor kullanmayacak ve kaynakların sonsuz olması düşüncesinden vazgeçecektir. Sürdürülebilirliğin devamı için, kullanılan kaynakların az olması bilinciyle hareketle üretim ve ekonomik sistemin uyumlu olması gerekmektedir. Yani ekonomik sistemin üretim fazlası verebilen bir sistem olması gerekmektedir. Ayrıca üretim sisteminin de ekolojik temeli koruyan ve ona saygı gösteren bir sistem olması önem arz etmektedir (Karakurt Tosun, 2009).

2.3. Yeşil Ürün

Son yıllarda çevre ve kalkınma kavramları dünya gündemini öylesine meşgul etmektedir ki, bu kavramları birbirinden ayrı değerlendirmek mümkün değildir. Çevre ve kalkınma kavramsal olarak değerlendirildiğinde insanlığın devamının sağlanması için vazgeçilmesi mümkün olmayan unsurları barındıran ve birbirini çağrıştıran kavramlar olarak değerlendirilmektedir. Ülkelerin teknolojik ve ekonomik yönden rekabet halinde olması ticaretin gelişerek tüm dünyaya yayılmasında etkili olmuştur. Sanayinin hızla gelişmesi, kentleşme, modern tarım, teknoloji ve ekonomi alanındaki gelişmeler kaynak ve ihtiyaç dengesini bozmuş, insanların refah düzeylerini artırma çabaları adeta kendi geleceklerini tehdit etmeye başlamıştır (Baykal ve Baykal, 2008). Bu şekilde ekonomik yönden kalkınma ve çevresel değerleri koruma çelişmesini yok etme çabası sürdürülebilir kalkınma kavramının gelişmesini sağlamıştır.

Gelişmekte olan ülkelerin kalkınması için doğal kaynakların kullanılması zorunlu görünmektedir. Ancak doğal kaynakların kullanılırken kaynakların istismarı ve çevresel

değerlerin yıkımı söz konusu olmaktadır. Bu durum kalkınmanın kesin bir neticesi olarak nitelendirilmektedir (Yıldırım ve Öner, 2003). Gelişmişlik seviyesi yüksek olan ülkelerin birçoğu, doğaya verdikleri tahribatı ve doğal kaynakların sınırlı olmasını görmezden gelmiştir. Çevre kirliliğinin insan sağlığına zarar vermesi ve hayat şartlarını olumsuz olarak etkilemesi ve yakın zamandaki ekonomik faaliyetlerin kaynakların kıtlığı nedeniyle sıkıntılı bir durum yaşanılacağı öngörülmesi ile sürdürülebilir kalkınma kavramının önemi giderek daha da artmıştır (Ergülen ve Büyükkeklik, 2008). Sürdürülebilir kalkınma uzun vadede çevresel kaliteyi önemseyen ve kaynakların israfını önlemeyi amaçlayan, çevre dengesi ve ekonomik gelişmeyi beraber değerlendiren, doğal kaynakların etkili kullanılmasını destekleyen, çevresel kaliteyi önemli gören bir kavram olarak açıklanmaktadır (Gurluk, 2001).

Çevre ve çevreye yönelik tutum yaşanan toplumsal, ekonomik ve politik gelişmeler ile çevre problemlerinin sebep olduğu endişelere paralel olarak önemli oranda değişim göstermiştir (Atay & Dilek, 2013). Son yıllarda bu ürünlerden, üretim aşamalarından ve çevre problemlerinden kaynaklı meseleler sebebiyle çevreciliğin önemi artmıştır (Kalafatis vd., 1999). Çevre bilincinin artmasıyla çevreci ürünlere yönelik talep artış göstermiştir. Tüketiciler geri dönüştürülebilir, üretimde yenilenebilir kaynakların kullanıldığı ve doğaya zarar vermeyen ürünleri tercih etmektedir (Karaca, 2013). Bu yönelimler yeşil ürün kavramının oluşmasına destek olmuştur. Yeşil ürünler, doğaya zarar vermeyen, doğal kaynakları tüketmeyen ve geri dönüşümü kolay olan ürün olarak tanımlanmaktadır (Turhan vd. 2015). Yeşil ürün, gelişimi ve büyümeye katkısı olan en önemli unsurlardan biri olarak değerlendirilmektedir. Yeşil ürün, çevre sürdürülebilirliği ve daha iyi yaşam standartları için bilinçli tüketicilerin satın aldığı mal ve hizmetlerdir. Diğer bir ifade ile yeşil ürün çevre duyarlılığı olan ürün şeklinde açıklanmaktadır (Chen ve Chai, 2010). Yeşil ürünlerin, kullanımını sonlandırıldığında, ayrıştırma yoluyla zararsız malzemelerin tekrar kullanılmasıyla geri dönüşümü sağlanabilmektedir. Çevreci ürün; üretim esnasında işletmeler aracılığıyla kaynak ve enerji tasarrufu sağlayabilen, doğa ve insan sağlığına zarar vermeyen nitelikteki ürünleri ifade etmektedir (Varinli, 2012).

Herhangi bir ürünün yeşil ürün olarak tanımlanabilmesi için yapısı, ambalajı, mesajı ve konumu olmak üzere dört açıdan incelenmesi gerekmektedir (Ayyıldız ve Genç, 2008). Yeşil ürün, çevreyi, kaynakları ve enerjiyi koruyarak doğal yaşamı koruyan ürün olarak

nitelendirilmektedir (Turhan vd., 2015). Tüketiciler geçmiş dönemlerde yalnızca satın alma ve tüketim konularına odaklanmakta iken, günümüzde daha duyarlı bir tavır sergiledikleri, işletmelerin üretim sistemleri, ürünleri ve oluşan atıklarının çevreye verdiği zararlarla daha çok ilgilendikleri görülmektedir (Varinli, 2012). Bilinçli bir tüketici tercihinin olması için tüketicilerin yeterli oranda bilgi sahibi olmaları gerekmektedir. Tüketicilerin bilgi düzeylerinin yeterli olmaması yeşil satın alma tutumlarını engellemektedir (Prakash, 2002).

Yeşil tüketim, “yeşil ürünlere yönelik yapılan faydalı bir araştırma, değerlendirme ve çevreyi koruma odaklı tüketici davranışı” olarak tanımlanmaktadır (Ottman, 1992). Yeşil tüketiciler, satın alma davranışları ile doğa konusunda etkili olmaktadır. Üretim faaliyetleri ve uygulamaları, üretim esnasında kullanılan hammadde, ürünün kullanım aşamasında ve sonrasında çevreye olan etkileri yeşil tüketicilerin tüketim tercihlerini oluşturmaktadır (Coddigton, 1993). Tüketici ve üreticiler, geçmiş yıllara nispeten çevre dostu ürün kullanma hususunda duyarlı ve daha bilinçli hareket etmektedir. Bu durum işletmelerin doğa dostu ürün üretme hususunda arzulu olmalarına katkı sağlamaktadır (Neuner, 2000).

Türkiye’de yeşil ürüne ilişkin yapılan çalışmalar incelendiğinde tüketicilerin yeşil ürünü tercih ederken yeşil ürüne ilişkin bilgilendirmeden çok çevresel tutumlarının etkili olduğu belirlenmiştir. Bir diğer ifade ile tüketiciler satın alacakları ürünlere kararı verirken kişisel değerlerine uygun olan ve tüketiciyle aynı görüşe sahip olan ürün ve markalardan yana tercihinin kullanmaktadır (Ak, 2009).

2.4. Yeşil Üretim

Yeşil üretim yakın dönemde özellikle gelişmiş ülkelerde ortaya çıkmış olup, tüm üretim aşaması süresince olumsuz olan çevresel etkileri en az düzeye indirmeyi ve kaynak etkinliğini üst seviyeye çıkarmayı amaçlamaktadır (Pang ve Zang, 2019). Diğer bir deyişle yeşil üretim olumsuz çevre etkisini en alt düzeye indirmeyi hedefleyen, yeni ürün stratejisi geliştirme ve üretim sistemi faaliyetleri için ihtiyaç duyulan üretim ve tasarım işlemlerinde olması gereken etkili bir yaklaşım olarak ifade edilmektedir (Orji ve Wei, 2016).

Yeşil üretim, hammadde üretim ve dağıtımını, kaynak tüketimini azaltan bakım ve dağıtım süreçlerini de kapsamak üzere hayat döngüsü stilini birleştiren sürdürülebilir bir üretim şeklinden oluşmaktadır. Yeşil üretim, üretim planlaması ve kontrolünü etkilemekte olan ürün ve akış tasarım mevzularını, doğa üzerindeki etkiyi en az düzeye indirmek amacıyla çevresel

atık sürecini açıklama, ölçme, değerlendirme ve yönetme için bütünleşmiş bir sistemden oluşmaktadır (Shrivastava ve Shrivastava, 2017).

Yeşil üretim ürün ve süreç tasarımıyla çevresel atık ve kirliliği azaltan bir üretim yönteminden oluşmaktadır. Yeşil üretimin en temel hedefi sürdürülebilir olmasıdır (Maruthi ve Rashmi, 2015). Yeşil üretim ile sürdürülebilirlik konusu aynı olmamakla birlikte çoğunlukla birbirlerinin yerine kullanıldığı görülmektedir. Yeşil üretim çoğunlukla ürün ya da uygulamalar ile doğaya zarar vermeyen süreç ile bağlantılı olmakta iken, sürdürülebilirlik genellikle işletmelerin bütüncül yaklaşımı ile ilgilidir ve üretim-tedarik zinciri yönetimini de kapsamak üzere bütün süreci kapsamaktadır (Seth vd. 2018).

Yeşil üretimin diğer bir ifade ile temiz üretimin, doğa dostu üretim ve sürdürülebilir üretim olarak da adlandırıldığı görülmektedir. Kavramsal farklılıklar olsa da kavramların temel amacı, olumsuz çevresel etkileri asgari düzeye indirgeyen ürünler yapmak ve bunları sunmaktır (Seth vd. 2016). İşletmelerin yeşil üretimi daha önceleri devlet düzenlemesinin zorlayıcı faktörü olarak değerlendirdikleri yakın dönemde ise rekabet avantajı sağlamak amacıyla uyguladıkları bilinmektedir. Daha detaylı incelendiğinde işletmeleri yeşil üretimi benimsemeye yönelten faktörler; devlet düzenlemeleri, firma politikaları, daha fazla yeşil teknolojilerin kullanılabilirliği, vergi istisnaları elde etme ve rekabet avantajı biçiminde sıralanmaktadır (Sangwan ve Choudhary, 2018).

İşletmelerin yeşil üretim uygulamaları olarak; enerji kullanımı ile hammadde ve katı atıkların en aza indirgenmesi, ürünlerin tekrardan kullanılabilmesi, yenilenebilir ürünlerin kullanılması ve iş görenlerin ürün yönetim süreci konusunda eğitim görmeleri şeklinde belirtilebilir (Ghazilla vd., 2015). Yeşil üretimi en iyi biçimde uygulamakta olan bir işletme; kaynak kullanım oranı, yeşil enerji kapsamı, tehlikeli çevresel atık oranı ve bu atıkların geri dönüşüm özelliği olmak üzere dört esas unsuru kontrol etmek zorundadır (Prasad vd., 2016).

2.5. Yeşil Ekonomi

Geçmişte yaşanan ekonomik krizler, küresel iklim değişikliği gibi ekonomik ve çevre sorunları, sürdürülebilir kalkınma doğrultusunda yeşil büyüme, yeşil ekonomi, sürdürülebilir üretim ve tüketim kavramlarının ortaya çıkmasında etkili olmuştur (Topçu, 2018). Yeşil sürdürülebilirliğin devamı için ülke ekonomilerinin yeşil ekonomiye dönüşmesi gerekmektedir. Ekonomi, içerik olarak kıt kaynakların en verimli biçimde kullanılmasını kapsamaktadır. Yeşil ekonomi kavramıyla da hali hazırda bulunan kaynakların verimli

kullanımını ve devamında oluşan tüm atıklarında da verimli kullanılması ifade edilmektedir (Kübra vd., 2021). Sürdürülebilir kalkınma daha genel bir ifade olarak tanımlanırken ve ulaşılmaması gereken amaca vurgu yapılmakta iken, yeşil ekonomi ise bu hedefe ulaşmak için kullanılan bir unsur olarak açıklanmaktadır. Yeşil ekonomi bu açıdan değerlendirildiğinde sürdürülebilir kalkınma ve bunun ekonomide doğru bir işlev kazanım elde etmesi olarak ifade edilmektedir (Kuşat, 2013).

Yeşil ekonomi çevreye yönelik yatırımları ön planda tutarak ekonomik kalkınmayı sağlamak için sürdürülebilirliği desteklemektedir. Yeşil büyümenin elde edilmesi için sunulacak strateji ve politika öğeleri, tüm ülkelerin kendi şartlarına ve gelişmişlik göstergesine bağlı olarak farklılık göstermektedir (Bozlağan, 2005).

2.6. Ulusal ve Uluslararası Raporlarda Yeşil Politikalar

Yeşil ekonomi, Birleşmiş Milletler Çevre Programı (UNEP) aracılığıyla, “toplumsal eşitliği ve refahı artıran ve aynı zamanda çevresel risk ve kısıtları önemli oranda azaltan yaklaşım” olarak ifade edilmektedir. (ILO, 2022). Yeşil işler Birleşmiş Milletler Çevre Programı (UNEP) ve Uluslararası Çalışma Örgütü (ILO) aracılığıyla hazırlanan Yeşil İşler Raporu’nda tarım, üretim, araştırma ve geliştirme, idari işler ve hizmetlerle alakalı alanlarda, doğanın korunması veya doğa kalitesinin yükseltilmesini destekleyecek işler olarak ifade edilmektedir. Yeşil işler, doğanın ve biyoçeşitliliğin korunmasında rol üstlendiği gibi, suyun, enerjinin ve malzemenin daha az kullanımını sağlamakta ve genel manada her çeşit atık ve kirliliğin oluşmasını en aza indirgenmesini ilişkin planlanmaktadır (Yılmaz, 2014). Buna göre, yeşil işlerin, insanı değerli gören, iyi bir sosyal imkân sağlayan, çalışan hakları dışında, iş sağlığı ve güvenliği hususunu da önemli gören ve geniş kariyer imkânlarına olanak veren, bireye uygun işlerin olması beklentisi oluşmaktadır.

Yeşil büyüme ise, 2005 yılı Mart ayında Seul’da beşincisi düzenlenen Çevre ve Kalkınma Bakanlar Konferansı (MCED) kapsamında, Asya Pasifik Bölgesi ülkelerinin, yeşil bir büyüme konusunda birlikte hareket etme kararı almalarıyla resmi manada ele alınmıştır. Yapılan konferansta yeşil büyüme ve sürdürülebilirlik algısı, hükümet politikalarında çevre ve ekonominin beraber değerlendirilmesi gerektiği, ekonomik gelişme ve eko-verimliliğin artırılması konularına değinilmiştir. Yeşil büyüme özellikle 2008 ekonomik krizi sonrasında ekonomik sorunlara çözüm olarak değerlendirildiğinden büyük ilgi duyulmaya başlanmıştır.

Yeşil büyüme; “ekonomik, toplumsal ve çevresel kalkınmanın eşliğinde doğanın korunması ve kaynakların verimli kullanılmasını öncelikli gören, toplumsal refahı arttıran, insanı öncelikli kılan bir büyüme şekli” olarak tanımlanmaktadır (ILO, 2022). Günümüzde işsizlik oranı önemli boyutlara ulaşmış iken, yeşil işler ve yeşil büyüme ile birlikte istihdam olanaklarının artacağı, kişiye uygun işlerin yaratılacağı düşünülmektedir. Uluslararası Çalışma Örgütü (ILO) aracılığıyla yürütülmekte olan Yeşil Ekonomide İnsana Yakışır İşler Projesi, yoksullukla mücadele kapsamında, ulusal yeşil ekonomi girişimlerini güçlendirerek kadın ve erkekler için yeşil işler oluşturulması hedefi ile yürütülmektedir (ILO, 2022). Yürütülmekte olan proje, bu hedefi yerine getirmek amacıyla, uluslararası seviyedeki araştırma ve bilgi paylaşma faaliyetlerini eğitim ve araştırma girişimleriyle harmanlayarak ülke seviyesinde politika oluşturma çabalarına destek vermektedir.

Projenin Türkiye açısından amacı, devletlerin ve toplumsal iş birliği yapmaya hazır olan birimlerin yeşil işler içeriğini değerlendirme yeterliliklerini geliştirmeleri, toplumsal cinsiyet esaslı stratejiler, politika ve programlar hazırlamaları, değerlendirme ve izleme yeterliliklerine destek vermektir. Bahsedilen proje kapsamında hazırlanan Yeşil Ekonomide İnsana Yakışır İşler: Türkiye'den İyi Örnekler Vaka Çalışması adlı Raporda ise, Türkiye’de yeşil ekonomiye geçiş aşamasında insana yakışan işlerin oluşturulması için bilgi paylaşım ve analiz çalışmalarına katkı sunulması amaçlanmaktadır (ILO, 2022). Uluslararası Çalışma Örgütü (ILO), işletmelerin, kaynakları etkin kullanma odaklı üretim sistemlerine ve yeşil iş üretim aşamasına geçmek için insan odaklı işler oluşturma konusunda rehberliğe ihtiyaç olduğunu vurgulamaktadır. Politika uygulayıcılarının ise ihtiyaç duyulan hukuksal altyapı faaliyetlerini yürütmek için bu zaman zarfında işletmelerin görevleri konusunda bilgilendirmeleri gerektiğini düşünmektedir. Bundan dolayı, bu rapor, belirlenen bazı işletmelerin daha yeşil bir iş yapısına geçiş aşamasında tecrübelerine değinirken; diğer taraftan politika oluşturuculara, işletmelerin, yeşil uygulama aracılığıyla oluşturdukları yeşil istihdam sayesinde değişimin gücü olabilecekleri hususunda ışık tutmaktadır.

3. YÖNTEM

Çalışmada “yeşil ürün”, “yeşil üretim”, “yeşil ekonomi” ve “sürdürülebilirlik” konularına ilişkin yapılan çalışmaları değerlendirebilmek için, detaylı literatür araştırması yapılmıştır. Çalışmada nitelikli araştırmalara ulaşabilmek amacıyla yeşil ürün ve sürdürülebilirlik konu başlıklarına yönelik dergilere ağırlık verilmiştir. Bu bağlamda dergi kapsamı Web of Science

indeksi ve ilgili indeksin Yeşil, Sürdürülebilir Bilim ve Teknoloji (Green, Sustainable Science, Technology) bölümünde yer alan dergiler ile sınırlı tutulmuştur (bknz. EK-1). 2021 yılının Aralık ayında yayınlanan Web of ScienceJournalCitationReports® verilerine göre Yeşil, Sürdürülebilir Bilim ve Teknoloji alanında toplam on bir dergi yer almaktadır. Bu dergilerden sekiz tanesini sürdürülebilirlik alanı, iki tanesini çevre ve bir tanesini enerji alanı oluşturmaktadır. Söz konusu dergilerin yayın sürecine başladıkları yıldan itibaren, 2021 yılının Aralık ayına kadar olan süre zarfında yayınlanan çalışmalar değerlendirmeye alınmıştır. Dergilerin veri tabanlarında arama yapabilmek amacıyla konuyla alakalı anahtar sözcükler tespit edilmiştir. Belirlenen dergilerin veri tabanlarında, “sustainable”, “green product”, “green manufacturing,” “green economy” anahtar sözcükleri ile tarama yapılmıştır. Yapılan önemli çalışmalarını araştırmaya dâhil edebilmek için anahtar sözcükler tespit edilirken, konuyla alakalı kapsayıcı sözcükler tercih edilmiştir. Uluslararası tezleri inceleyebilmek için “ProQuest Dissertations & Theses” veri tabanından yararlanılmıştır. Literatür taraması sonucunda, sürdürülebilirlik ve yeşil ürün, yeşil üretim ve yeşil ekonomi kapsamında yapılmış 66 adet yabancı çalışmaya ulaşılmıştır.

Sürdürülebilirlik, yeşil ürün, yeşil üretim ve yeşil ekonomi konularına ilişkin yapılan yerli araştırmaları incelemek için ise lisansüstü tezler, makaleler ve araştırma yazılarına yönelik literatür taraması yapılmıştır. Lisansüstü tezlere ulaşmada YÖK Ulusal Tez Merkezi veri tabanından yararlanılmıştır. Makale ve araştırma yazıları için ise TÜBİTAK ULAKBİM, Dergi Park Akademik veri tabanı ve Google Akademik veri tabanından yararlanılmıştır. Literatür incelemesi yapılırken, dergilerin yayın sürecine başlamasından itibaren, 2021 yılı Aralık ayına kadar yayınlanmış çalışmalar değerlendirmeye alınmıştır. Bahsedilen veri tabanlarında arama yapabilmek amacıyla konuyla alakalı anahtar sözcükler tespit edilmiştir. Belirtilen veri tabanlarında, “Sürdürülebilirlik,” “Yeşil Ürün,” “Yeşil Ekonomi,” “Yeşil Üretim” anahtar sözcükleri kullanılarak tarama yapılmıştır. Yapılan literatür taraması neticesinde, “sürdürülebilirlik”, “yeşil ürün”, “yeşil üretim” ve “yeşil ekonomi” kavramlarına ilişkin 54 adet yerli araştırma belirlenmiştir.

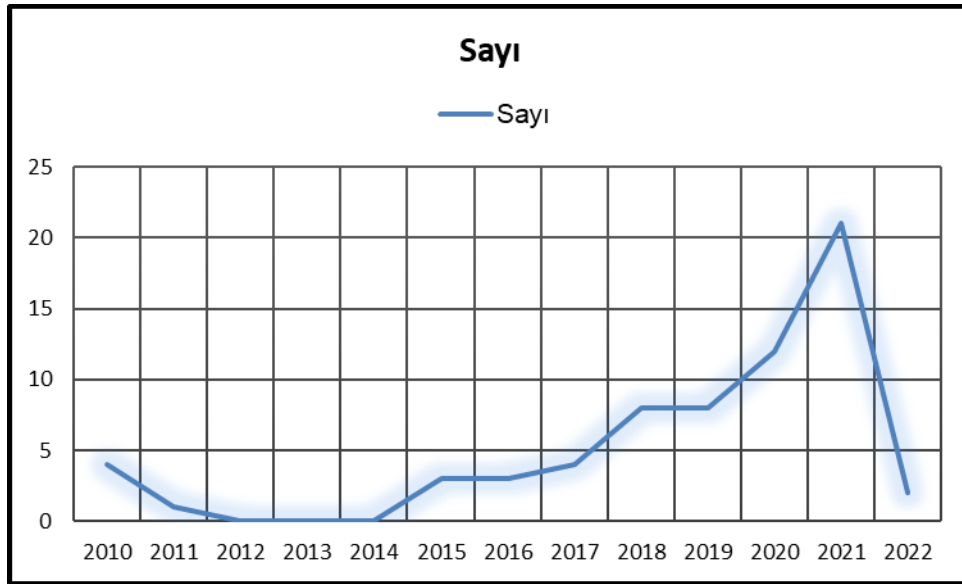
Elde edilen verileri açıklamak için ihtiyaç duyulan kavram ve ilişkilere ulaşılmasında içerik analizi yöntemi tercih edilmiştir. İçerik analizinde belli bir husus üzerinde yapılan çalışmalar tercih edilerek bu çalışmaların eğilim ve neticeleri tanımlayıcı ve sistemli bir şekilde değerlendirilmektedir (Lin vd., 2014). Bu çalışma doğrultusunda içerik analizi

yöntemi; verileri kategorize etme, kıyaslama ve buna bağlı olarak kavramsal neticeleri elde etmek için kullanılmıştır (Cohen vd., 2007).

Var olan araştırmaların, sürdürülebilirlik, yeşil ürün, yeşil ekonomi ve yeşil üretim kavramlarına ilişkin tüm yerli veya yabancı literatürü yansıtmadığını ifade etmekle beraber, bu çalışmada literatür taraması kapsamında yer alan çalışmaların; veri tabanlarındaki lisansüstü tezler ve ulusal/uluslararası boyutta etki faktörü yüksek dergiler olması nedeniyle konuya ilişkin bir bakış açısı kazandıracığı öngörülmektedir. Bu çalışmalar içerik analizi ile sınıflandırılarak çalışmaların yoğunlaştığı konu başlıkları belirlenmiştir.

4. BULGULAR

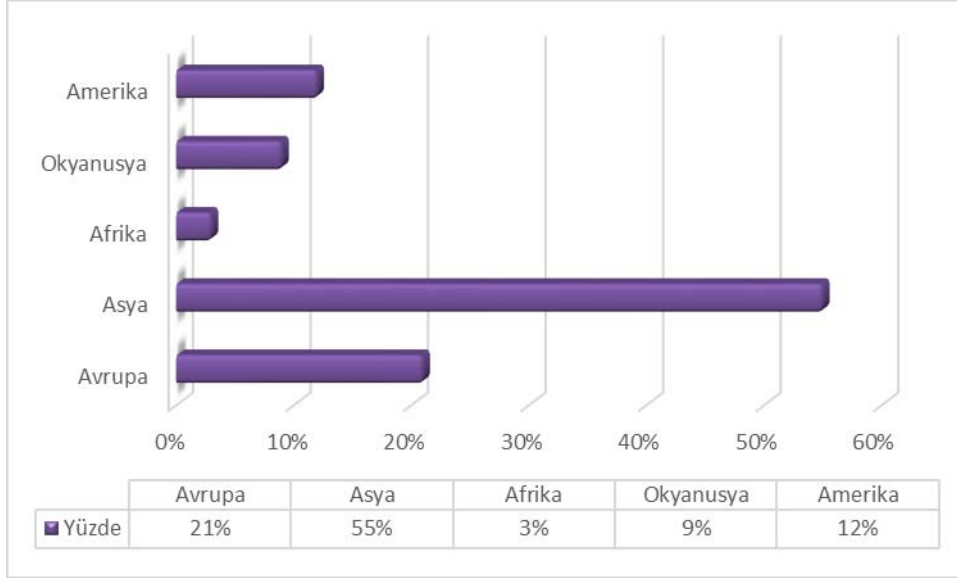
İncelenen yabancı araştırmaların yıllara göre sayısal dağılımı aşağıda yer alan Şekil 1’de gösterilmektedir.

Şekil 1. İncelenen yabancı araştırmaların yıllara göre sayısal dağılımı

Şekil 1’de görüldüğü üzere 2019 yılından itibaren sürdürülebilirlik, yeşil ürün, yeşil ekonomi ve yeşil üretim ile ilgili yapılmış yabancı araştırmaların sayısında artış meydana gelmiştir. İncelenen araştırmaların çoğunluğu 2019 ve sonrasındaki yıllarda yapılmıştır.

İncelenen çalışmaların uygulama sahalarını değerlendirebilmek amacıyla uygulama sahası; Avrupa, Amerika, Asya, Afrika ve Okyanusya kıtaları olarak kategorize edilmiştir. Toplam 66 çalışma üzerinden yapılan değerlendirme sonucunda, incelenen araştırmalardaki uygulama bölgelerine yönelik yüzdelik dağılım aşağıda yer alan Şekil 2’de gösterilmektedir.

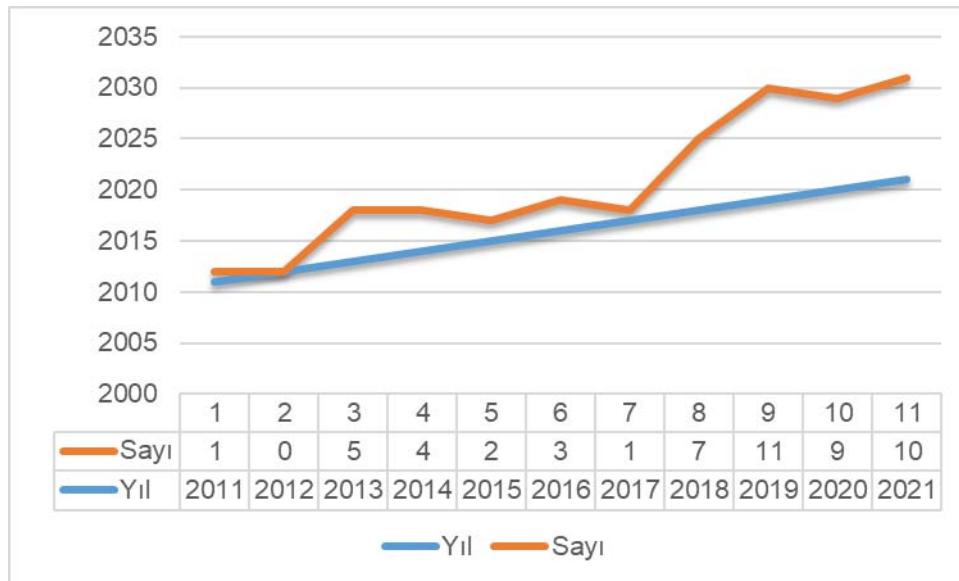
Şekil 2. İncelenen yabancı araştırmaların uygulama bölgelerine (kıta) göre yüzdelik dağılım

Şekil 2'ye göre, incelenen araştırmalardaki uygulama bölgelerinin % 55'i Asya kıtasında yer alan ülkelerden oluşmaktadır. Asya ülkelerini sırasıyla Avrupa (% 21), Amerika (% 12), Okyanusya (% 9) ve Afrika (%3) kıtalarında yer alan ülkeler izlemektedir. Çalışmaların büyük bir kısmının Asya kıtasında yoğunlaşmasında Çin'in hammadde ve üretim merkezi olmasının etkili olduğu düşünülmektedir. Avrupa kıtasında yer alan ülkeler içerisinde bir sıralama yapıldığında ise; en fazla araştırmanın yapıldığı ülke İngiltere'dir. İngiltere'yi sırası ile Yunanistan, Romanya, Sırbistan, Bosna Hersek takip etmektedir. Amerika kıtasında yapılan çalışmaların ise en fazla uygulandığı ABD'dir.

Tablo 1. İncelenen yabancı araştırmaların konu başlıklarına göre dağılımı

Konu Başlıkları	Araştırma Sayısı (f)	Yüzdelik Oran (%)
Yeşil Ürün	23	34,84
Sürdürülebilirlik	2	3,03
Çevre Duyarlılığı	5	7,57
Sürdürülebilir Üretim	1	1,51
Geri Dönüşüm	1	1,51
Yeşil Tüketim	1	1,51
Yeşil Üretim	12	18,18
Yeşil Ekonomi	21	31,81
Toplam	66	100

Tablo 1’de görüldüğü üzere literatürde yeşil ürün ile ilgili yapılan başlıca yabancı araştırmalar (Chin vd. 2018; Song vd. 2019; Wang vd. 2019; Jan vd. 2019; Riskos vd. 2021; Patak vd. 2021; Dinh vd. 2021; Lakotos vd. 2021) incelendiğinde çalışmaların büyük bir bölümünün “yeşil ürün” (%38,84) ve “yeşil ekonomi” (%31,81) konularına odaklandığını, ardından “yeşil üretim” (%18,18), “çevre duyarlılığı” (%7,57) ve “sürdürülebilirlik” (% 3,03) konularının yer aldığı görülmektedir. İlgili araştırmalarda genel olarak yeşil ürün bilgisinin tüketicilerin yeşil satın alma niyetini nasıl desteklediği tartışılmıştır. Araştırma sonuçlarında eko-etiketli ürün kullanımı, çevresel kaygı ve yeşil ürün sağlık ve güvenlik değerlerinin yeşil satın almayı olumlu yönde etkilediği, yeşil ürün bilgisinin nasıl kullanılırsa yeşil satın almayı etkileyeceği, üretici ve devletlerin bu konuda nasıl teşvik edeceği hususunda yol gösterdiği belirtilmiştir. Elde edilen sonuçlardan hareket ile yapılan yabancı araştırmaların büyük bir kısmının, “yeşil ürün bilgisi”, “yeşil ekonomi” ve “yeşil üretim” konu başlıkları doğrultusunda yapıldığı belirtilebilir.

Şekil 3. Tespit edilen yerli araştırmaların yıllara göre dağılımı

Yerli araştırmaların yıllara göre dağılımının incelendiği Şekil 3’e göre, en fazla araştırmanın 2019 yılında (11) ve 2021 yılında (10) yapıldığı görülmektedir. 2018 yılından sonra yeşil ürün, yeşil ekonomi ve yeşil üretime yönelik yerli araştırmalarda artış meydana geldiğini ifade etmek mümkündür. Uygulama alanlarına yönelik yapılmış yerli araştırmaların sayısal dağılımı Tablo 1’de yer almaktadır.

Tablo 2. Yerli araştırmaların uygulama bölgelerine göre sayısal dağılımı

Araştırmanın Uygulama Bölgesi	Araştırma Sayısı (f)
İstanbul	5
Sivas	1
Aydın	1
Gaziantep	1
Burdur	2
Tekirdağ	1
Kars	1
Samsun	1
Bingöl	1
Düzce	1
Antalya	1
Erzurum	1
Nevşehir	1
Diğer	36
Toplam	54

Tablo 2 incelendiğinde, literatürde yeşil konusunda yer alan araştırmalarda İstanbul'un birinci sırada olduğu ve araştırmaların genellikle sınırlı bir gruba uygulandığı tespit edilmiştir. Araştırmaların çoğunluğunu oluşturan diğer uygulama bölgeleri Türkiye'deki diğer turizm destinasyonlarında uygulandığı belirlenmiştir. Yeşil bilinirliğinin artırılması açısından çalışmaların daha geniş kitlelere hitap ederek yapılmasının faydalı olacağı düşünülmektedir. İncelenen 54 adet yabancı araştırma, belirlenen konu başlıkları kapsamında sınıflandırılmıştır. Bu sınıflandırma sonucunda, yerli araştırmaların konu başlıklarına göre dağılımına Tablo 3'de gösterilmektedir.

Tablo 3. Yerli araştırmaların konu başlıklarına göre dağılımı

Konu Başlıkları	Araştırma Sayısı (f)	Yüzdeler Oran (%)
Yeşil Ürün	26	48,14
Çevre Duyarlılığı	2	3,70
Yeşil Tüketim	3	5,5
Sürdürülebilirlik	3	5,55
Yeşil Ekonomi	16	29,62
Yeşil Üretim	4	7,40
Toplam	54	100

Tablo 3'e göre, yeşile yönelik yapılmış yerli araştırmaların konu başlıklarını "yeşil ürün" (%48,14), "yeşil ekonomi" (%29,62) ve "yeşil üretim" (%7,40) oluşturmaktadır.

5. SONUÇ VE ÖNERİLER

Çevre problemlerinin zamanla artmasına bağlı olarak tüketicilerin, çevreye olan zararı asgari düzeye indirme, geri dönüşümü olan ve temininde güçlük çekilmeyen ürünleri tercih etme eğilimlerinin arttığı İşletmelerin ise bu süreçte ürünü kullandıktan sonra oluşan atıkların geri dönüşümü konusundaki çabalarının arttığı gözlenmektedir.

Bu çalışmada literatürde "yeşil ürün", "yeşil üretim", "yeşil ekonomi" ve "sürdürülebilirlik" kavramlarını temel alan yerli ve yabancı çalışmaların incelenmesi amaçlanmıştır. Literatür taraması esnasında, konuyla alakalı nitelikli araştırmalara ulaşabilmek için yeşil ürün ve sürdürülebilirlik alanlarındaki dergilere öncelik verilmiştir. Bu amaçla çalışma Web of Science indeksi ve ilgili indeksin Yeşil, Sürdürülebilir Bilim ve Teknoloji (Green, Sustainable Science, Technology) bölümünde yer alan dergiler ile sınırlı tutulmuştur. Elde edilen verileri açıklanmasında ihtiyaç duyulan kavram ve ilişkilere ulaşmak için nitel analiz yöntemi olan içerik analizi yöntemi kullanılmıştır.

Yapılan analiz sonucunda, "yeşil ürün", "yeşil üretim", "yeşil ekonomi" ve "sürdürülebilirlik" kavramlarına yönelik yabancı araştırmalarda uygulamalı (nicel) çalışmaların (Chin vd. 2018; Song vd. 2019; Wang vd. 2019; Jan vd. 2019; Riskos vd. 2021; Patak vd. 2021; Dinh vd. 2021; Lakotos vd. 2021) ağırlıkta olduğu tespit edilmiştir. Yerli araştırmaların (Ayyıldız ve Genç, 2008; Çetinkaya ve Özceylan, 2017; Karaca, 2013) genellikle "yeşil ürün" ve "yeşil ekonomi" kavramları üzerinde yoğunlaştığı tespit edilmiş, "çevre duyarlılığı," "yeşil üretim" ve "sürdürülebilirlik" kavramlarına yönelik (Yıldırım ve Öner, 2003; Önder ve Konaklı, 2002) daha az sayıda çalışmaya rastlanılmıştır. Gerek yerli ve gerekse yabancı çalışmalarda özellikle yeşil ürünle ilgili uygulamalı çalışmalarda daha çok demografik özellikler açısından yeşil satın alma davranışı araştırılmıştır. Farklı kriter veya değişkenlerin yeşil ürünün satın almaya olan etkisinin ise yeterli düzeyde araştırılmadığı tespit edilmiştir. Bu sebeple özellikle yerli araştırmalarda belirli bir kesimden ziyade farklı yaş, gelir ve eğitim grubuna mensup kitlelerin de çevre duyarlılığı ile yeşil ürün bilgi düzeyleri ve yeşil satın alma davranışının incelenmesi yeşil pazarlama faaliyetlerine ağırlık veren işletmelerin ürün geliştirme stratejilerini olumlu yönde etkileyecektir. Yapılan inceleme sonucunda "yeşil

ürün”, “yeşil üretim” ve “yeşil ekonomi” kavramlarına yönelik yapılmış yerli araştırmaların yabancı literatürün gerisinde kaldığını ifade etmek mümkündür. Yapılan araştırmalarda reklam, tanıtım ve pazarlama gibi yeşil ürün satın almayı teşvik edici diğer faktörlerle ilgili çalışmaların az sayıda olması bu yönde yapılacak araştırmaların sayısının artmasıyla literatüre katkı sunacağı düşünülmektedir.

6. KAYNAKÇA

- Ayyıldız, H. ve Genç K.Y. (2008). Çevreye duyarlı pazarlama: Üniversite öğrencilerinin çevreye duyarlı pazarlama uygulamaları ile ilgili tutum ve davranışları üzerine bir araştırma. Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 12 (2),
- Ak, T. (2009). Marka yönetimi ve tüketici karar sürecine etkileri. (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi) Karamanoğlu Mehmet Bey Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Karaman.
- Akın, G. (2017). İnsan Çevre Etkileşimi. Bilgin Yayınları, Ankara.
- Baykal, H. ve Baykal, T. (2008). Küreselleşen dünya'da çevre sorunları. Mustafa Kemal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 5(9).
- Bozkurt, V. (2014). Endüstriyel ve Post Endüstriyel Dönüşüm. Ekin Kitabevi Yayınları, Bursa.
- Bozlağan, R. (2005). Sürdürülebilir gelişme düşüncesinin tarihsel arka planı. In Journal of Social Policy Conferences (No. 50, pp. 1011-1028).
- Cao, M. Pang, R. Wang, Q. Y. Han, Z. Wang, Z. Y. Dong, X. Y. ... ve Mak, T. C. (2019). Porphyrinic silver cluster assembled material for simultaneous capture and photocatalysis of mustard-gas simulat. Journal of the American Chemical Society, 141(37), 14505-14509.
- Chen, T. B. Ve Chai, L. T. (2010). Attitude towards the environment and green products: consumers' perspective. Management Science and Engineering, 4(2), 27-39.
- Chen, Y.S. (2010). The drivers of green brand equity: green brand image, green satisfaction, and green trust. Journal of Bussiness Ethics, 93, 307-319.
- Chin, J. Jiang, B. C. Mufidah, I. Persada, S. F. ve Noer, B. A. (2018). The investigation of consumers' behavior intention in using green skincare products: a pro-environmental behavior model approach. Sustainability, 10(11), 3922.
- Chin, J., Jiang, BC, Mufidah, I., Persada, SF ve Noer, BA (2018). Tüketicilerin yeşil cilt bakım ürünlerini kullanmadaki davranış niyetlerinin araştırılması: çevre yanlısı bir davranış modeli yaklaşımı. Sürdürülebilirlik, 10 (11),
- Coddington, W. (1993). Environmental marketing's new relationship with corporate environmental management. Environmental Quality Management, 2(3), 297-302.

- Cohen, L. Manion, D. ve Morrison, K. (2007). *Research methods in education*. New York: Rutledge.
- Çetinkaya, C. ve Özceylan, E. (2017). Üniversite öğrencilerinin yeşil satın alma tutumlarının incelenmesine yönelik bir araştırma: gaziantep üniversitesi örneği. *Gaziantep University Journal of Social Sciences*. 16 (1), 289-302.
- Dinh, C. T. Uehara, T. ve Tsuge, T. (2021). Green attributes in young consumers' purchase intentions: a cross-country, cross-product comparative study using a discrete choice experiment. *Sustainability*, 13(17), 9825.
- Ergülen, A. ve Büyükkeklik, G. A. (2008). Çevre yönetiminde yeni bir yaklaşım yeşil tedarik zinciri yönetimi. *Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Meslek Yüksekokulu Dergisi*, 10(1-2), 33-50.
- Ghazilla, R. A. R. Sakundarini, N. Abdul-Rashid, S. H. Ayub, N. S. Oluğu, E. U. ve Musa, S. N. (2015). Drivers and barriers analysis for green manufacturing practices in malaysian smes: a preliminary findings. *Procedia Cirp*, 26, 658-663.
- Gürlük, S. (2001). Dünyada ve türkiye'de kırsal kalkınma politikaları ve sürdürülebilir kalkınma. *Uludağ Üniversitesi İktisat Fakültesi Dergisi*, 19(4).
- Hung, C. W. Lai, C. L. Hsieh, M. Y. Kuo, R. C. Tsai, K. C. Lin, L. ve Wu, C. C. (2014). Endovascular declotting of wall-adherent thrombi in hemodialysis vascular access. *Acta Cardiologica Sinica*, 30(2), 128.
- Jan, I. U. Ji, S. ve Yeo, C. (2019). Values and green product purchase behavior: the moderating effects of the role of government and media exposure. *Sustainability*, 11(23), 6642.
- Johri, L. M., ve Sahasakmontri, K. (1998). Green marketing of cosmetics and toiletries in thailand. *Journal of Consumer Marketing*.
- ILO (Uluslararası Çalışma Örgütü), (2022).Yeşil ekonomide insana yakışır işler: türkiye'den iyi örnekler vaka çalışması. www.ilo.org (Erişim Tarihi: 10.04.2022).
- Kalafatis, S. P. Pollard, M. East, R. ve Tsogas, M. H. (1999). Green marketing and ajzen's theory of planned behaviour: a cross-market examination. *Journal of Consumer Marketing*.
- Karaca, Ş. (2013). Tüketicilerin yeşil ürünlere ilişkin tutumlarının incelenmesine yönelik bir araştırma. *Ege Akademik Bakış*, 13(1), 99-111.
- Karakurt Tosun, E. (2009). Sürdürülebilirlik olgusu ve kentsel yapıya etkileri. *Paradoks, Ekonomi, Sosyoloji ve Politika Dergisi (e-dergi)*, 5-2.
- Keleş, R. Y. (1994). Kent ve çevre haklarının korunması üzerine gözlemler. *Ankara Üniversitesi SBF Dergisi*, 49(03).
- Kuşat, N. (2013). Yeşil sürdürülebilirlik için yeşil ekonomi: avantaj ve dezavantajları-Türkiye incelemesi. *Journal of Yasar University (e-dergi)*, 29(8) 4896 – 4916

- Kübra, E. Oğuz, G. Çetin, M. (2021). Avrupa yeşil mutabakatı ve Türkiye ekonomisinin uyum politikaları *İşletme ve İktisat Çalışmaları Dergisi*, 2 (125-144).
- Lakatos, ES, Nan, LM, Bacali, L. Ciobanu, G. Ciobanu, AM ve Cioca, LI (2021). Yeşil ürünlere yönelik tüketici memnuniyeti: Romanya'dan ampirik içgörüler. *Sürdürülebilirlik*, 13 (19), 10982.
- Maruthi, G. D. ve Rashmi, R. (2015). Green manufacturing: it's tools and techniques that can be implemented in manufacturing sectors. *Materials Today: Proceedings*, 2(4-5), 3350-3355.
- Neuner, M. (2000) Collective Prototyping: A consumer policy strategy to encourage ecological marketing, *Journal of Consumer Policy*, (23):153-175.
- Orji, I. ve Wei, S. (2016). A detailed calculation model for costing of green manufacturing. *Industrial Management & Data Systems*.
- Ottman, J. A. (1992). Industry's response to green consumerism. *Journal of Business Strategy*.
- Önder, S. ve Konaklı, N. (2002). Görsel kirlilik ve Konya kenti örneğinde incelenmesi üzerine bir araştırma. *Selcuk Journal of Agriculture and Food Sciences*, 16(30), 28-37.
- Özdemir, Z., Özekici, H. (2006) Kentleşme ve çevre sorunları, *Süleyman Demirel Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, (1), 17-30
- Patak, M., Branska, L. ve Pecinova, Z. (2021). Tüketicinin yeşil tüketici kimyasallarını satın alma niyeti. *Sürdürülebilirlik*, 13 (14), 7992.
- Prakash, A. (2002). Green marketing, public policy and managerial strategies. *Business Strategy and the Environment*, 11(5), 285-297.
- Prasad, S. Khanduja, D. ve Sharma, S. K. (2016). An empirical study on applicability of lean and green practices in the foundry industry. *Journal of Manufacturing Technology Management*.
- Rehman, M. A. Seth, D. ve Shrivastava, R. L. (2016). Impact of green manufacturing practices on organisational performance in indian context: an empirical study. *Journal of cleaner production*, 137, 427-448.
- Riskos, K. Dekoulou, P. E. Mylonas, N. ve Tsourvakas, G. (2021). Ecolabels and the attitude–behavior relationship towards green product purchase: a multiple mediation model. *Sustainability*, 13(12), 6867.
- Sangwan, K. S. ve Choudhary, K. (2018). Benchmarking manufacturing industries based on green practices. *Benchmarking: An International Journal*.
- Seth, D. Rehman, M. A. A. ve Shrivastava, R. L. (2018). Green manufacturing drivers and their relationships for small and medium (sme) and large industries. *Journal of Cleaner Production*, 198, 1381-1405.

- Shrivastava, S. ve Shrivastava, R. L. (2017). A systematic literature review on green manufacturing concepts in cement industries. *International Journal of Quality & Reliability Management*.
- Song, W. Ren, S. ve Yu, J. (2019). Bridging the gap between corporate social responsibility and new green product success: the role of green organizational identity. *Business Strategy and the Environment*, 28(1), 88-97.
- Şahin, Ü. (2012). Yeşil düşünceden yeşil ekonomiye. *Yeşil Ekonomi*, 22.
- Topçu, F. H. (2018). Düşük karbon ekonomisine geçme: iklim değişikliği ve enerji politikaları bağlamında bir bakış. *Akdeniz İİBF Dergisi*, 18(2018 Özel Sayısı), 115-154.
- Turhan, E. Özdemir, G. ve Özdemir, Y. (2015). Yeşil ergonomiye genel bakış. *Mühendislik Bilimleri ve Tasarım Dergisi*, 3(3), 559-565.
- Ünder, H. (1996). *Çevre Felsefesi*. Doruk Yayıncılık, Ankara.
- Varinli, İ. (2012). *Pazarlamada Yeni Yaklaşımlar*. Detay Yayıncılık, Ankara.
- Wang, H. Ma, B. ve Bai, R. (2019). How does green product knowledge effectively promote green purchase intention? *Sustainability*, 11(4), 1193.
- Wang, L., Wong, P. P. ve Narayan, E. (2019). The demographic impact of consumer green purchase intention toward green hotel selection in china, *Tourism and Hospitality Research*, 0(0), 1–13.
- Yıldırım, U. ve Öner, Ş. (2003). Sürdürülebilir kalkınma yaklaşımının Türkiye'ye yansımaları: GAP'ta sürdürülebilir kalkınma ve yerel gündem, 21. *Çağdaş Yerel Yönetimler*, 12(4), 6-27.
- Yılmaz Arlı, S. (2014). *Yeşil işler ve Türkiye'de yenilenebilir enerji alanındaki potansiyeli*, Sosyal Sektörler ve Koordinasyon Genel Müdürlüğü, Uzmanlık Tezi, Ankara.
- Yücel, M. ve Ekmekçiler, Ü. S. (2008). Çevre dostu ürün kavramına bütünsel yaklaşım; Temiz üretim sistemi, eko-etiket, yeşil pazarlama. *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi*, 7(26), 320-333.

1. Çıkar Çatışması Beyanı: Makale yazarları aralarında herhangi bir çıkar çatışması olmadığını beyan eder.

2. Etik Kurul İzin Belgesi: Çalışma bir içerik analizi olduğundan ve ikincil veriler kullanıldığı için herhangi bir etik kurul iznine gerek duyulmamıştır.

3. Araştırmacıların Katkı Oranı Beyanı: Yazarlar makaleye eşit oranda katkı sağlamış olduklarını beyan eder.

**Content Analysis for Researches in The Scope of Green Product, Green Economy,
Green Production and Sustainability**

Rukiye SARICI

Ankara Yıldırım Beyazıt University, Institute of Social Sciences, Ankara/Turkey

Süheyla ERİKLİ

Ankara Yıldırım Beyazıt University, Şereflikoçhisar Berat Cömertoğlu Vocational School,
Ankara/Turkey

Extensive Summary

Within the scope of this study, it is aimed to examine the domestic and foreign studies on the concepts of green product, green production, green economy and sustainability. A detailed literature review was conducted in order to examine the researches on green product, green production, green economy and sustainability. During the literature review, priority was given to journals in the fields of green products and sustainability in order to reach qualified researches related to the subject. The scope of the journal is limited to the journals included in the Web of Science index and the Green, Sustainable Science, Technology section of the relevant index in terms of both time constraint and accessibility. Content analysis method was used to reach the concepts and relationships needed to explain the obtained data.

In the study, a detailed literature search was conducted in order to evaluate the studies on "green product", "green production", "green economy" and "sustainability". In the study, in order to reach qualified researches, journals on green product and sustainability topics were emphasized. In this context, the scope of the journal is limited to the Web of Science index and the journals included in the Green, Sustainable Science and Technology section of the relevant index (see Appendix-1). According to the Web of Science Journal Citation Reports® data published in December 2021, there are eleven journals in the field of Green, Sustainable Science and Technology. Eight of these magazines are in the field of sustainability, two in the field of environment and one in the field of energy. Studies published during the period from the year the aforementioned journals started the publication process until December 2021 were evaluated.

In order to examine the domestic researches on sustainability, green product, green production and green economy, a literature review was conducted for postgraduate theses, articles and research articles. The database of YÖK National Thesis Center was used to reach the graduate theses. For articles and research articles, TÜBİTAK ULAKBİM, Dergi Park Academic database and Google

Scholar database were used. During the literature review, studies published from the beginning of the publication process of the journals until December 2021 were taken into consideration. In order to search the mentioned databases, relevant keywords were determined. The specified databases were searched using the keywords “Sustainability,” “Green Product,” “Green Economy,” “Green Production”. As a result of the literature review, 54 domestic studies on the concepts of "sustainability", "green product", "green production" and "green economy" were determined.

When the numerical distribution of the examined foreign researches by years is examined, there has been an increase in the number of foreign researches on sustainability, green product, green economy and green production since 2019. 55% of the application regions in the researchers examined consist of countries located in the Asian continent. Asian countries are followed by countries located in Europe (21%), America (12%), Oceania (9%) and Africa (3%). It is thought that the fact that China is the raw material and production center is effective in the concentration of most of the studies on the Asian continent. When a ranking is made among the countries in the European continent; the country with the most research is the UK. England is followed by Greece, Romania, Serbia and Bosnia and Herzegovina, respectively. On the other hand, the studies conducted in the Americas are mostly applied in the USA.

When the distribution of domestic researches by years is examined, it is seen that the most researches were done in 2019 (11) and 2021 (10). It is possible to state that there has been an increase in domestic research on green products, green economy and green production after 2018. It has been determined that Istanbul is in the first place in the studies on green in the literature and the studies are generally applied to a limited group. In order to increase green awareness, it is thought that it will be beneficial to conduct studies by appealing to wider masses.

As a result of the analysis, applied (quantitative) studies on the concepts of "green product", "green production", "green economy" and "sustainability" (Chin et al. 2018; Song et al. 2019; Wang et al. 2019; Jan et al. 2019; Riskos et al. 2021; Patak et al. 2021; Dinh et al. 2021; Lakotos et al. 2021) It has been determined that domestic researches (Ayyıldız & Genç, 2008; Çetinkaya & Özceylan, 2017; Karaca, 2013) generally focus on the concepts of "green product" and "green economy", and they focus on the concepts of "environmental awareness", "green production" and "sustainability". (Yıldırım and Öner, 2003; Önder and Konaklı, 2002) fewer studies were found. In both domestic and foreign studies, especially in applied studies on green products, green purchasing behavior has been investigated in terms of demographic characteristics. It has been determined that the effect of different criteria or variables on purchasing the green product has not been adequately investigated. For this reason, examining the environmental awareness, green product knowledge levels and green purchasing

behavior of groups of different ages, incomes and education groups, rather than a specific segment, will positively affect the product development strategies of enterprises that focus on green marketing activities.

EK:

EK 1. SSCI İndeksli Dergi Listesi

No	Journal Title	JournalType	İndeks Türü
1	Energy Efficiency	Green & Sustainable Science & Technology	SSCI
2	International Journal Of Sustainability In Higher Education	Green & Sustainable Science & Technology	SSCI
3	International Journal Of Sustainable Transportation	Green & Sustainable Science & Technology	SSCI
4	Journal Of Sustainable Tourism	Green & Sustainable Science & Technology	SSCI
5	Local Environment	Green & Sustainable Science & Technology	SSCI
6	Nature Sustainability	Green & Sustainable Science & Technology	SSCI
7	One Earth	Green & Sustainable Science & Technology	SSCI
8	Sustainability	Green & Sustainable Science & Technology	SSCI
9	Sustainability Accounting Management And Policy Journal	Green & Sustainable Science & Technology	SSCI
10	Sustainable Development	Green & Sustainable Science & Technology	SSCI
11	Sustainable Production And Consumption	Green & Sustainable Science & Technology	SSCI